

Bronnenboekje

2023-2024

Inhoud

Inleiding	3
De opleiding van studenten	3
Meer weten over de programma's op het instituten?	4
Hogeschool van Rotterdam	4
FLOT	4
De Landelijke Bekwaamheidseisen voor de leraar.....	5
Bouwstenen leren ontwikkelen.....	5
Stimuleren en zelfregulering	6
Professioneel handelen	7
Plan-Do-Check-Act.....	7
De leerkuil en de uitdaging.....	8
Didactisch handelen	10
Concrete voorbeelden om te gebruiken bij de ontwikkeling, voorbereiding en/of uitvoering van lessen en lessenreeksen	12
Van voorbereiding naar inrichting van de onderwijsactiviteit/les + rol docent.....	15
Pedagogisch handelen.....	18
Hoe kun je dit gebruiken in de les?	19
Zelfregulatie bevorderen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Vragen en feedback, feed up en feed forward	20
Conflicthantering Thomas & Kilmann	21
De dramadriehoek en de winnaarsdriehoek.....	23
De Roos van Leary	24
Kernkwadranten van Ofman	25
Ui model Korthagen	25
Bronnenlijst	26

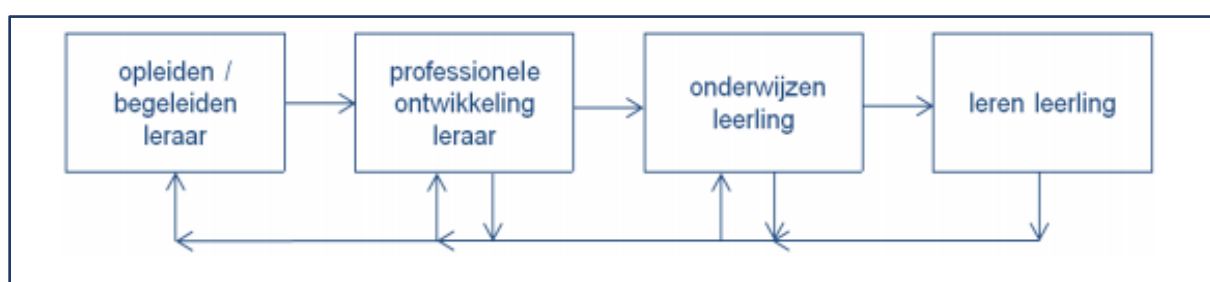
Inleiding

Beste student, collega,

Dit bronnenboekje word je aangeboden door de AOS West-Brabant (AOS WB).

Binnen de AOS WB werken we samen met een 15-tal OMO-scholen* en de lerarenopleidingen van Fontys, de Hogeschool van Rotterdam (HR) en een aantal universiteiten, aan de ontwikkeling van het lerarenkorps van de toekomst. Dat betreft met name studenten die nu nog in opleiding zijn om hun bevoegdheid te behalen. Maar het betreft ook de bevoegde leraren die nu al voor de klas staan.

Binnen de AOS WB is iedereen lerende. Wat voor onze leerlingen geldt, geldt ook voor onze leraren en onze lerarenopleiders. Daar waar in dit boekje leerling staat, kun je ook student of leraar lezen en vice versa. Hoe je het leest is afhankelijk van de situatie.

Dit boekje is zowel voor studenten als hun opleiders (school -en instituutsopleider, werkplekbegeleider, collega's). De student is leraar in relatie tot de leerlingen en is lerende in relatie tot de anderen. Voor de opleider als lerende kan dit boekje hulp bieden bij de begeleiding van studenten.

Meer weten over de visie op samen opleiden van de AOS WB? Lees het koersplan.

[Koersplan AOS WB](#)

De opleiding van studenten

In de opleiding van de studenten van Fontys en de HR staat elk studiejaar of niveau in het teken van een centrale vraag en een centrale 'activiteit'.

De centrale vragen/activiteiten zijn:

Kernvraag LJ1/ niveau 1	Waarom past dit beroep wel of niet bij mij? <i>Verkennen</i>
Kernvraag LJ2/ niveau 2	Hoe creëer ik een veilig en stimulerend leerklimaat in mijn klassen? <i>Ervaren, experimenteren en regie voeren</i>
Kernvraag LJ3/ niveau 3	Hoe kan ik mijn handelen tegelijkertijd afstemmen op individuele leerlingen, de klas en de school? <i>Persoonsvorming en visievorming</i>
Kernvraag LJ4/ niveau 4	Hoe ga ik mezelf ontwikkelen tot startbekwaam docent afgestemd op de schoolcontext?

Meer weten over de programma's op het instituten?

Hogeschool van Rotterdam

<https://www.hogeschoolrotterdam.nl/samenwerking/instituten/instituut-voor-lerarenopleidingen/tweedegraads/studiemateriaal/>

FLOT

Link naar portal	http://connect.fontys.nl/instituten/flot/stage
PCN	903838@relatie.fontys.nl
Wachtwoord	Zomer2020

De Landelijke Bekwaamheidseisen voor de leraar

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>

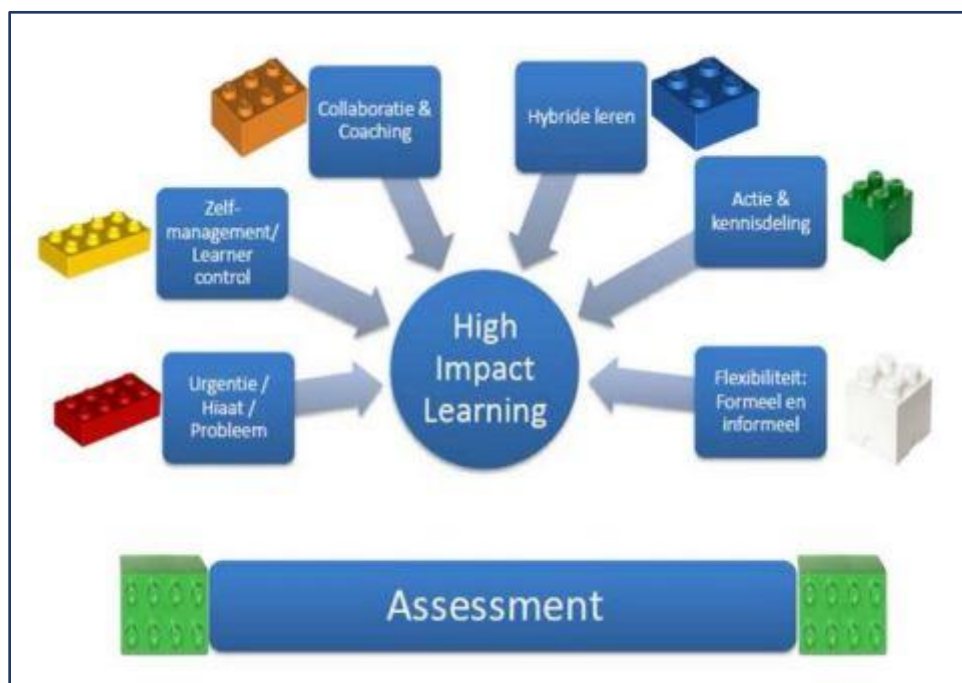
Figuur 1 geeft de domeinen weer met betrekking tot de landelijke bekwaamheidseisen voor de leraar. Deze eisen beschrijven wat er nodig is om leraar te zijn. De bekwaamheidseisen dienen als ijkpunten voor opleiding en bekwaamheidsonderhoud van leraren.

De lerarenopleidingen hebben deze bekwaamheidseisen vertaald naar leeruitkomsten, afgekort LUKs (FLOT) en leerresultaten, afgekort LERs (HR).

Tijdens het Samen Opleiden bij AOS WB staan de LERs en LUKs centraal die betrekking hebben op: - de brede professionele basis - de pedagogische bekwaamheid - de didactische bekwaamheid.

Bouwstenen leren ontwikkelen

Leren is een complex proces. Voor effectief leren moet aan een aantal voorwaarden voldoen worden. Om meer inzicht te krijgen in deze voorwaarden kan gebruik gemaakt worden van het HILL-model: High Impact Learning that Last.

<https://wij-leren.nl/high-impact-learning-kenmerken-principe.php>

Stimuleren en zelfregulering

In het koersplan van de AOS WB is een visie op leren en het bijbehorende beroepsbeeld beschreven. We maken gebruik van de bekwaamheidseisen welke nu al leidend zijn voor de lerarenopleidingen

Wat wij daar nadrukkelijk aan toevoegen, voor zowel leerlingen, studenten, leraren en lerarenopleiders is zelfregulering. We hebben dat vertaald naar de volgende concrete doelen:

Het leren maken van keuzes

Het leren nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen handelen

Het leren dat je nooit klaar bent met leren

Zelfregulatie is een vaardigheid die ieder mens iedere dag gebruikt. Het is het menselijk vermogen om grip te krijgen op je gedachten, emoties en gedrag. We gebruiken het om door alledaagse situaties te navigeren en om met andere mensen samen te werken. Hiervoor is het nodig dat je een beetje afstand van jezelf neemt, zodat je goed naar jezelf kunt kijken.

Om tot zelfregulerend leren te komen dien je allereerst het nut van iets in te zien of ergens zin in hebben. Het idee is dat je deze drive gedurende het proces vast kunt houden (motivatie). Uiteindelijk is het noodzakelijk dat je daarnaast in staat bent om leerdoelen te formuleren en gedurende dit proces kritisch je voortgang te doordenken (cognitief).

Uiteindelijk dien je in staat te zijn om je plannen om te zetten in concrete acties waarbij je flexibel moet kunnen zijn bij onverwachte situaties (strategisch gedrag).

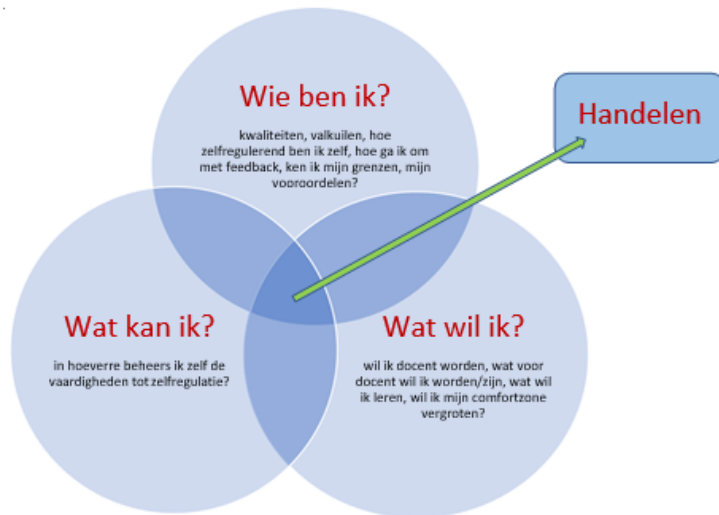
Er zijn veel theorieën en modellen die dit ondersteunen. Deze theorieën vertonen vele overeenkomsten. In dit bronnenboekje kom je een aantal van deze modellen en theorieën tegen die gebruikt worden op scholen en lerarenopleidingen. We hebben getracht deze in te delen in professioneel handelen, pedagogisch handelen en didactisch handelen, maar dat is niet eenvoudig. Pedagogisch, didactisch en professioneel handelen zijn namelijk onlosmakelijk met elkaar verbonden! Gebruik de modellen naar eigen inzicht.

Professioneel handelen

Bij professioneel handelen begint het bij:

Wie ben je, wat kan je, wat wil je?

De antwoorden op deze vragen hebben invloed op de keuzes die jij maakt als onderwijsprofessional.

Tijdens je stages ontwikkel je je van starter naar het niveau start bekwaam onderwijsprofessional. Je voorbereiding en uitvoering van onderwijsactiviteiten zullen met vallen en opstaan en met gebruik van de kennisbasis steeds professioneler worden. Bij je leerproces maak je gebruik van de PDCA methode.

Plan-Do-Check-Act

Tijdens je stages ontwikkel je je van starter naar het niveau start bekwaam onderwijsprofessional. Je voorbereiding en uitvoering van onderwijsactiviteiten zullen met vallen en opstaan en met gebruik van de kennisbasis steeds professioneler worden. Bij je leerproces maak je gebruik van de PDCA methode.

PDCA: Plan. Do. Check. Act.

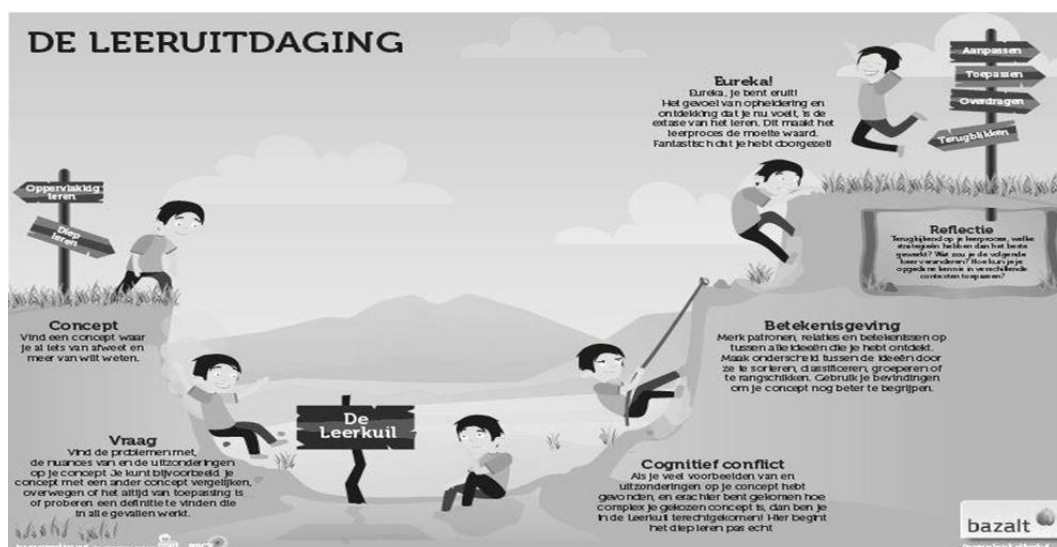
Methode voor het continu verbeteren van processen.

De leerkuil en de uitdaging

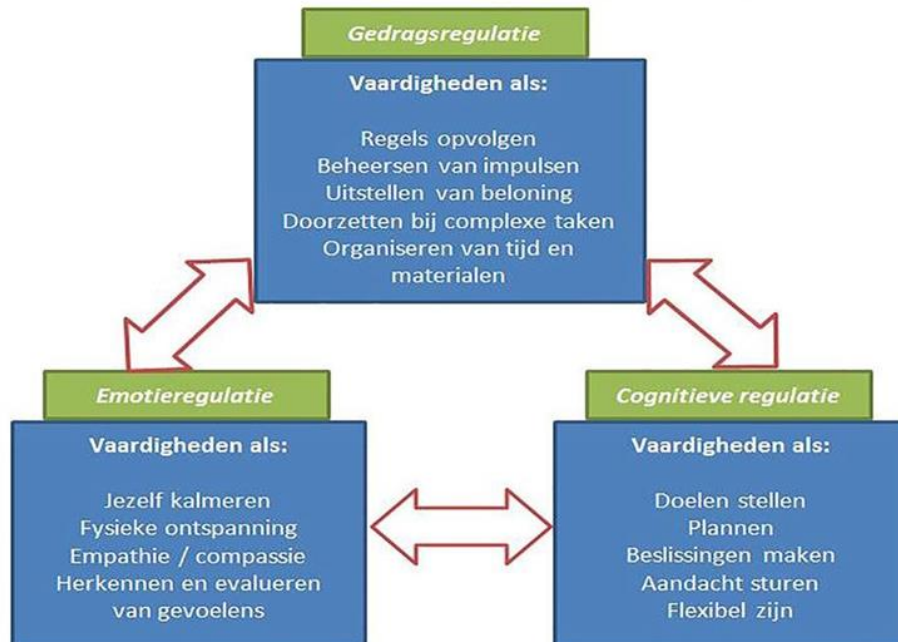
Deze gaan over het hart van de pedagogische (en didactische) vaardigheden van leraren.

De Engelse filosofiedocent James Nottingham heeft de “leerkuil” ontwikkeld als metafoor voor leren. Het laat zien dat leren moeite kost, dat het normaal is het even niet te weten, fouten te maken, hulp te vragen. Om tot leren te kunnen komen is het nodig dat je op de grens staat tussen weten en niet weten. Je voelt je onzeker en niet in balans. Een goede leraar biedt leerlingen een veilig leerklimaat waarin die veilige onzekerheid mag ontstaan. Een goede leraar creëert situaties die nodig zijn voor persoonlijke ontwikkeling van je leerlingen, zodat de leerlingen veilig via de leerkuil weer omhoogklimmen.

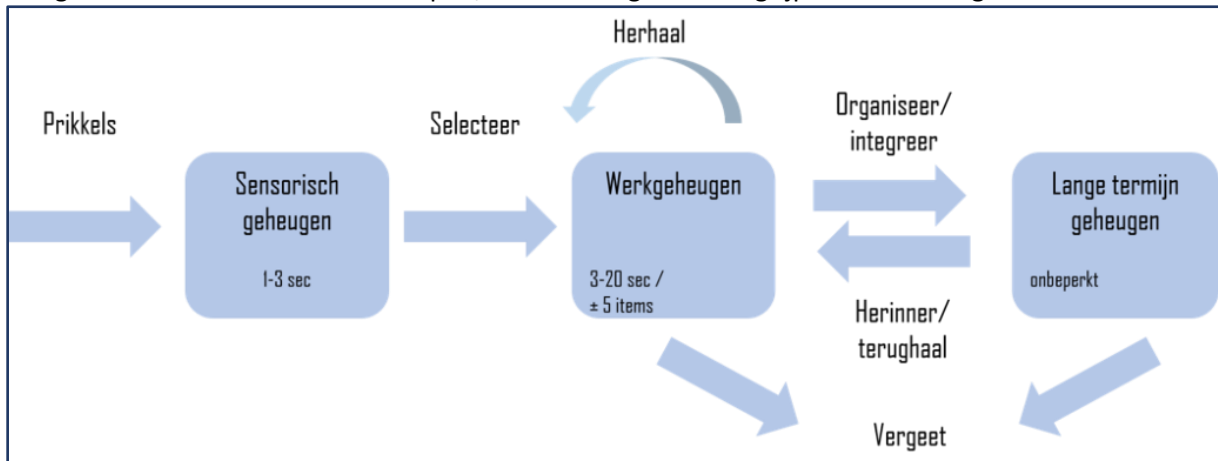
Zelfregulatie is een vaardigheid die ieder mens iedere dag gebruikt. Het is het menselijk vermogen om grip te krijgen op je gedachten, emoties en gedrag. We gebruiken het om door alledaagse situaties te navigeren en om met andere mensen samen te werken. Hiervoor is het nodig dat je een beetje afstand van jezelf neemt, zodat je goed naar jezelf kunt kijken.

Figuur 1. Vaardigheden en processen van zelfregulatie (Murray e.a., 2015)

Didactisch handelen

Om goede lessen te kunnen ontwerpen, is het handig om te begrijpen hoe leerlingen leren.

Wijze lessen (2019)

Om op een goede manier een les of lessenreeks in elkaar te zetten geeft mw. Juli Quinn je een aantal vragen:

Juli Quinns Six Questions (Juli Quinn, PhD, 1994). In deze aanpak herken je de PDCA-cyclus

What am I teaching?

Wat moeten leerlingen aan het einde van de les of cyclus kennen en kunnen. (Leerstof, (van welke en in welke mate) product (aan welke criteria moet het voldoen deze les), waarneembaar gedrag

Why am I teaching it?

Welk direct of indirect nut heeft deze inhoud voor mijn leerlingen? Klopt dit met de leerlijn/kerndoelen? Kan ik hier theorie aan koppelen?

How am I teaching it?

Hoe bouw ik de les op? Welke werkvormen kies ik? Welke kansen liggen hier voor activerende didactiek of vakoverstijging? Wat kan ik doen met technologie/ICT? Hoe kan ik het met de actualiteit de gemeenschap of de wereld van de leerlingen verbinden?

Why am I teaching it this way?

Verrijkt deze (werk)vorm het leren? Gericht/Passend bij deze specifieke groep, bij deze specifieke leerling, speciaal passend bij het onderwerp? Wordt er samen geleerd? Koppel ik het aan een ander vak? Op welke manier doen anderen het en waarom?

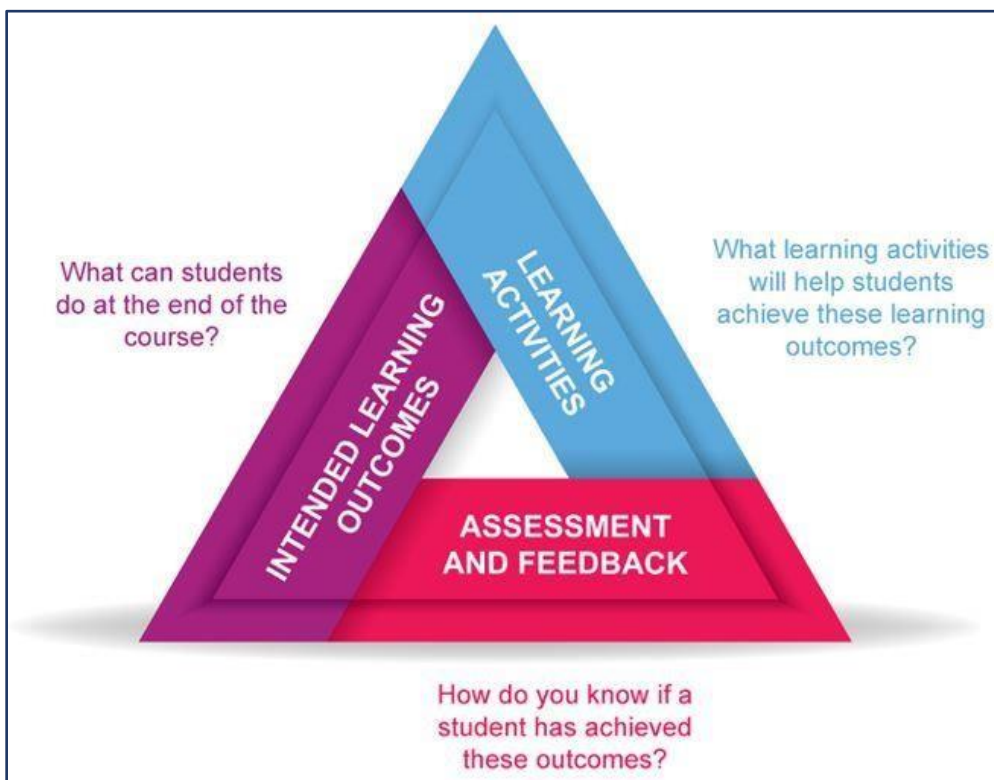
How do I know my kids are getting it?

Welk concreet/waarneembaar gedrag of product verwacht ik? Hoe weten leerlingen dat ze het goed gedaan hebben? Welke criteria gebruik ik en heb ik uitgelegd?

How do the kids know they are getting it?

Welke reflectieve technieken/manieren gebruik ik om mijn leerlingen te helpen hun vorderingen in te schatten? Hoe weet ik zeker dat zij de inhoud begrijpen en dat zij in staat zijn het in de toekomst te gebruiken?

Het volgende model vertoont overeenkomsten met de PDCA-cyclus:

Concrete voorbeelden om te gebruiken bij de ontwikkeling, voorbereiding en/of uitvoering van lessen en lessenreeksen

Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek		
 1	ACTIVEER RELEVANTE VOORKENNIS	
	Wat je al weet, bepaalt wat en hoe snel je leert. Nieuwe informatie wordt beter onthouden wanneer ze kleefst aan voorkennis.	• Herhaal op een actieve wijze de voorkennis die de leerling nodig heeft om de nieuwe leerstof te begrijpen. • Bied een kapstok om nieuwe stof te verbinden aan de eerder geleerde stof en richting te geven aan het verdere verloop van je les.
 2	GEEF DUIDELIJKE, GESTRUCTUREERDE EN UITDAGENDE INSTRUCTIE	
	De tijd die gespendeerd is aan duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie is van belang.	• Afgbakende lesfasen en doelen brengen structuur. • Stel uitdagende doelen waar je veel verwacht van elke leerling. • Een warm leerklimaat motiveert je leerlingen.
 3	GEBRUIK VOORBEELDEN	
	Op het moment dat leerlingen hun eerste stappen zetten in het verwerven van nieuwe kennis of vaardigheden, is het effectief om te werken met voorbeelden.	• Gebruik uitgewerkte voorbeelden die uitleggen hoe een oefening wordt opgelost. • Demonstreer een nieuwe vaardigheid aan je leerlingen. • Illustreer de leerstof met concrete voorbeelden.
 4	COMBINEER WOORD EN BEELD	
	Leerlingen slaan informatie die zowel via woorden als beelden wordt gepresenteerd, gemakkelijker op dan wanneer alleen maar woorden worden gebruikt.	• Verrijk woorden met beelden maar zorg niet voor overbelasting. • Hou rekening met de multimedia-principes in je lessen.
 5	LAAT LEERSTOF ACTIEF VERWERKEN	
	Productieve strategieën verplichten de leerling om leerstof te herkneden tot een nieuw product. Een leerling onthoudt meer door productieve strategieën te gebruiken dan wanneer die de leerstof op een meer passieve wijze 'consumeert'.	• Laat leerlingen schema's of mondelinge samenvattingen maken in je les. • Laat leerlingen leerstof verklaren aan zichzelf of anderen. • Leer hen de strategieën zelf ook aan.
 6	ACHTERHAAL OF DE HELE KLAS HET BEGREPEN HEEFT	
	Door regelmatig na te gaan of de leerlingen hebben begrepen van wat je beoogt met je les, houd je je leerlingen betrokken en blijft de focus liggen op verder leren.	• Stel regelmatig vragen die informatie opleveren over de mate van begrip. • Staar je niet blind op een bepaalde prestatie van leerlingen op een bepaald moment in je les: leren is langetermijnwerk.

ONDERSTEUN BIJ MOEILIJKE OPDRACHTEN		
Wanneer leerlingen opdrachten nog niet zelfstandig aan kunnen, is tijdelijke, individuele en aanpasbare steun (scaffolds) van de leraar noodzakelijk.	• Begeleid leerlingen wanneer ze hun eerste stappen in de leerstof zetten. • Naarmate de leerling bekwaamer wordt, vermindert de ondersteuning van de leraar. • Bied zelfstandige oefenkansen wanneer je de leerlingen daartoe in staat acht.	7
SPREID OEFENING MET LEERSTOF IN DE TIJD		
Voor het onthouden en toepassen van de leerstof is het beter dat de oefeningen verspreid in de tijd over meerdere kortere oefensessies aan bod komen dan dat de leermomenten in één lange oefensessie geconcentreerd zijn.	• Zorg dat basisvaardigheden en -kennis op meerdere momenten in het schooljaar worden geoefend. • Geef huiswerk waarbij eerder geziene leerstof aan bod komt. • Start de les met een herhaling van eerdere leerstof.	8
ZORG VOOR AFWISSELING IN OEFENTYPES		
Door te variëren in oefeningentypes en inhoud kunnen leerlingen leren om verschillende oplossingsstrategieën te gebruiken. Daarnaast doet verandering van spijs ook eten.	• Wissel gelijkaardig uitziende oefentypes af. • Wissel uitgewerkte voorbeelden af met gewone oefeningen en deels-uitgewerkte voorbeelden. • Zet productieve strategieën afwisselend in.	9
GEBRUIK TOETSING ALS LEER- EN OEFENSTRATEGIE		
Wanneer leerlingen oefenen om actief informatie op te halen uit hun geheugen (retrieval practice), versterkt hun geheugen meer in vergelijking met passievere technieken, zoals herlezen.	• Geef regelmatig oefentoetsjes in de vorm van een quiz bij aanvang of slot van de les. • Elke opdracht waarbij je leerlingen informatie laat herinneren, is een geslaagd voorbeeld van retrieval practice.	10
GEEF FEEDBACK DIE LEERLINGEN AAN HET DENKEN ZET		
Feedback geeft informatie over waar leerlingen staan en geeft leerlingen houvast bij het werken en behalen van de leerdoelen. Als de feedback de leerlingen niet aan het denken en in actie zet, is feedback ineffectief en is eerst iets anders nodig.	• Geef feedback die leerlingen aanzet tot 'detective-werk'. • Directe feedback is belangrijk bij de start van het leerproces. • Als leerlingen de feedback (nog) niet begrijpen, is extra instructie om de kennis te versterken zinvoller.	11
LEER JE LEERLINGEN EFFECTIEF LEREN		
De bouwstenen kunnen gebruikt worden om lessen effectiever, efficiënter en aangener te maken, maar er zijn ook vele handvatten voorhanden die leerlingen helpen hoe zij zelf hun leren op een efficiënte, effectieve en aangename wijze kunnen organiseren.	• Leer leerstrategieën expliciet aan. • Koppel leerstrategieën telkens aan concrete inhoud. Leerlingen leren door iets te leren.	12

Het directe instructiemodel van Ebbens en Ettekoen met 6 lesfasen en 6 sleutelbegrippen.

Lesfase	
0	Ontwerpen van een les
1	Aandacht richten op de doelen en aansluiten bij voorkennis
2	Uitleg geven
3	Nagaan of belangrijkste begrippen/vaardigheden zijn overgekomen
4	Instructie zelfwerkzaamheid
5	Begeleiding van zelfwerkzaamheid
6	Afsluiten les op belangrijkste begrippen en vaardigheden

6 Sleutelbegrippen

- Heldere structuur en opbouw leerstof
- Juiste niveau leerstof
- Betekenis geven aan leerstof
- Individuele aanspreekbaarheid
- Zichtbaarheid van leren/denken
- Motivatie

Als 7e lesfase kun je het afsluiten op proces, leerwerkhouding en leerstrategieën hieraan toevoegen.

Van voorbereiding naar inrichting van de onderwijsactiviteit/les + rol docent

Onderwijs leersituaties kun je op verschillende manieren inrichten. Basisstrategie voor effectief (laten) leren: <u>Directe Instructie</u>		
Kenmerken: - Leraargestuurd - Gericht op beheersing - Bied helderheid en structuur (o.a. in lesfasen) - Voor aanleren basisinfo + vaardigheden	Sleutelbegrippen: - Structuur in leerstof - Juiste niveau van leerstof (niveaus van leren én vragen stellen) - Betekenis geven aan leerstof - Individuele aanspreekbaarheid - Zichtbaarheid van leren/denken - Motivatie	
<u>Lesfasen:</u>		<u>Docentrollen:</u>
0. lesvoorbereiding		gastvrouw/gastheer
1. aandacht richten op doelen/ activeren voorkennis		+ presentator
2. uitleg geven of vaardigheid voordoet	Binnen structuur Directe Instructie - Activerende didactiek - Vormen van differentiatie - Eenvoudige vormen van samenwerkend leren	didacticus
3. nagaan of belangrijkste is overgekomen (check)		+ pedagoog
4. instructie geven ten behoefte van zelfwerkzaamheid (complete instructie)		+ coach
5. begeleiden zelfwerkzaamheid		
6. afsluiting van de les		afsluiter

Voor de opbouw van les en voor toetsing wordt veel gebruikt gemaakt van RTTI of OBIT. Deze zijn beide gebaseerd op de taxonomie van Bloom.

Bloom's Taxonomie

6. Creëren

Nieuwe ideeën, producten of gezichtspunten genereren
Ontwerpen, maken, plannen, produceren, uitvinden, bouwen

5. Evalueren

Motiveren of rechtvaardigen van een besluit of gebeurtenis
Controleren, hypothetiseren, bekritisseren, experimenteren, beoordelen

4. Analyseren

Informatie in stukken opdelen om de verbanden en relaties te onderzoeken
Vergelijken, organiseren, uit elkaar halen, ondervragen, vinden

3. Toepassen

Informatie in een andere context gebruiken
Bewerkstelligen, uitvoeren, gebruiken, toepassen

2. Begrijpen

Ideeën of concepten uitleggen
Interpreteren, samenvatten, hernoemen, classificeren, uitleggen

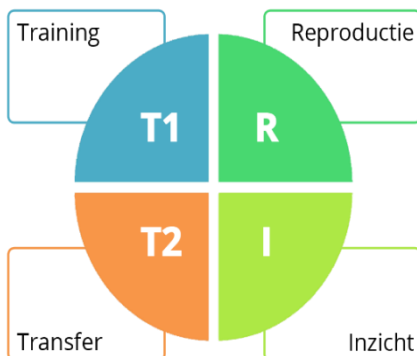
1. Onthouden

Informatie herinneren
Herkennen, beschrijven, benoemen

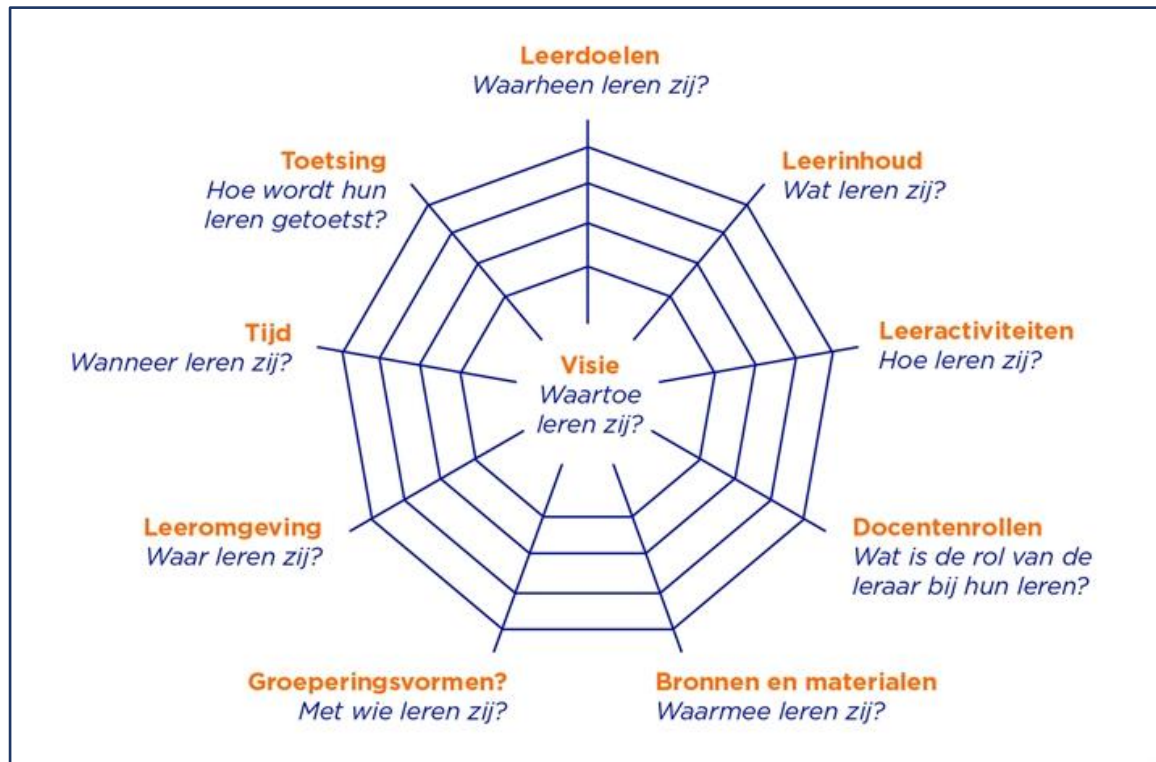
OBIT - ezelsbruggetjes

Onthouden	Herinneren Eén denkstap
Begrijpen	In eigen woorden uitleggen Eén denkstap
Integreren	Kennisgegevens koppelen Meerdere denkstappen (gegeven) Boven de stof 'hangen'
Toepassen	Kennis wendbaar gebruiken Nieuwe onvoorspelbare context Meerdere denkstappen (niet gegeven)

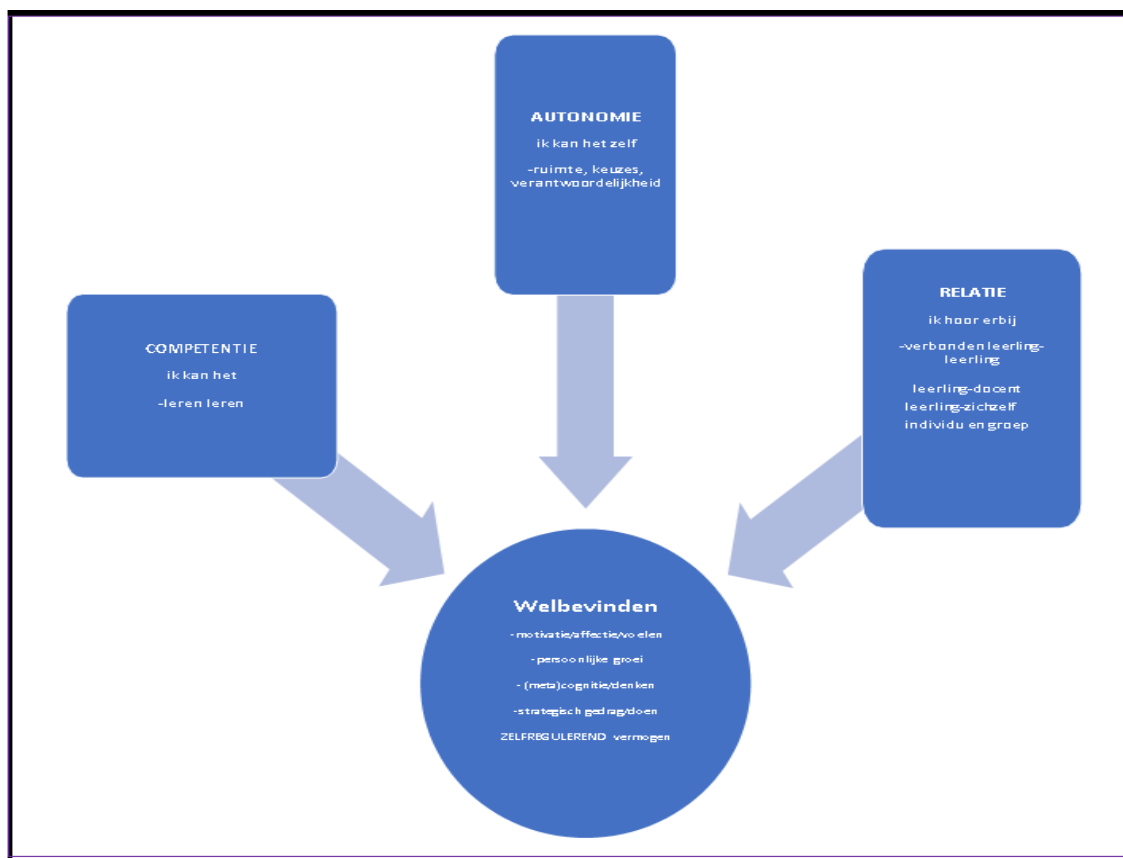
R = Reproductievragen
T1 = Trainingsgerichte toepassingsvragen
T2 = Transfergerichte toepassingsvragen
I = Inzichtvragen

De kern van een leerplan wordt doorgaans door de doelen en inhoud van het leren bepaald. Veranderingen in die kern vragen meestal ook om wijzigingen in andere leerplanonderdelen. Een verhelderende manier om dat te visualiseren is het zogenaamde curriculaire spinnenweb (Van den Akker, 2003).

Pedagogisch handelen

Een veel gebruikt model is de zogenaamde Zelfdeterminatie theorie – Self Determination Theory (SDT). De zelfdeterminatie theorie maakt allereerst onderscheid tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Intrinsieke motivatie is motivatie die van binnenuit komt, de leerling is gemotiveerd om iets te leren waarin hij/zij zelf geïnteresseerd is. Bij extrinsieke motivatie zorgen externe prikkels dat de leerling gemotiveerd is, zoals een beloning in de vorm van een hoog cijfer. Intrinsieke motivatie zorgt vaak voor betere leerresultaten. Volgens Deci & Ryan (1985; 2000) kunnen leraren de intrinsieke motivatie van leerlingen verhogen als ze weten in te spelen op drie psychologische basisbehoeften: Competentie, Autonomie en Relatie. Ook wel het CAR-model genoemd.

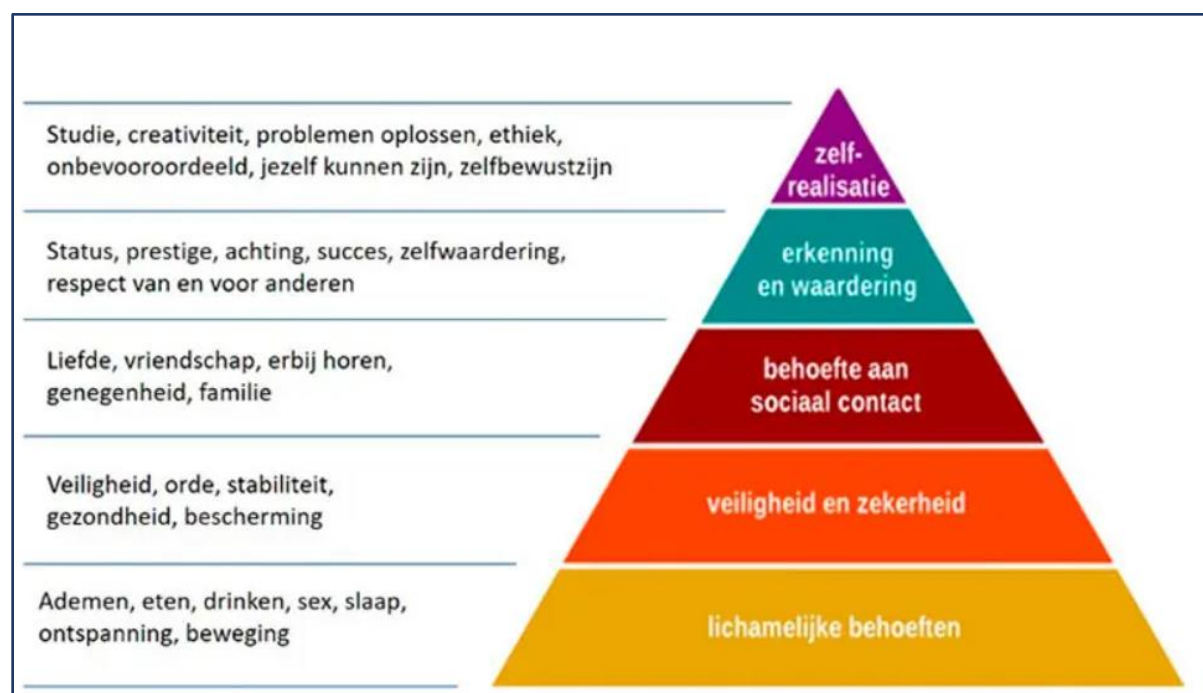
Hoe kun je dit gebruiken in de les?

De drie basisbehoeften kunnen gekoppeld worden aan drie belangrijke onderdelen van het pedagogische en didactische handelen van de docent, namelijk de interactie in de klas, de instructie (en daarmee wordt niet persé een frontale uitleg bedoeld) en de klassenorganisatie. Daarmee ontstaat er een matrix van drie bij drie, waarin negen kenmerkende gedragingen van docenten te zien zijn. Deze negen kenmerken zouden in het onderwijs vorm moeten krijgen. Ze zien er als volgt uit: https://www.leraar24.nl/app/uploads/Contact_Leraar_Leerling_Bijlage3_Adaptief_Ondewijs.pdf

	Competentie	Autonomie	Relatie
Interactie	Leerlingen helpen reflecteren	Leerlingen ruimte geven, initiatieven aannemen	Leerlingen persoonlijk ontmoeten
Instructie	Een instructie geven die volledig is voor leerlingen Activerend leren centraal stellen in opdrachten	Leerlingen (mede) de taak vorm laten geven.	Een instructie geven die veilig is voor leerlingen
Klassenorganisatie	Aanpassing in tijd en ruimte maken voor leerlingen	Met leerlingen plannen wat ze hoe gaan doen	

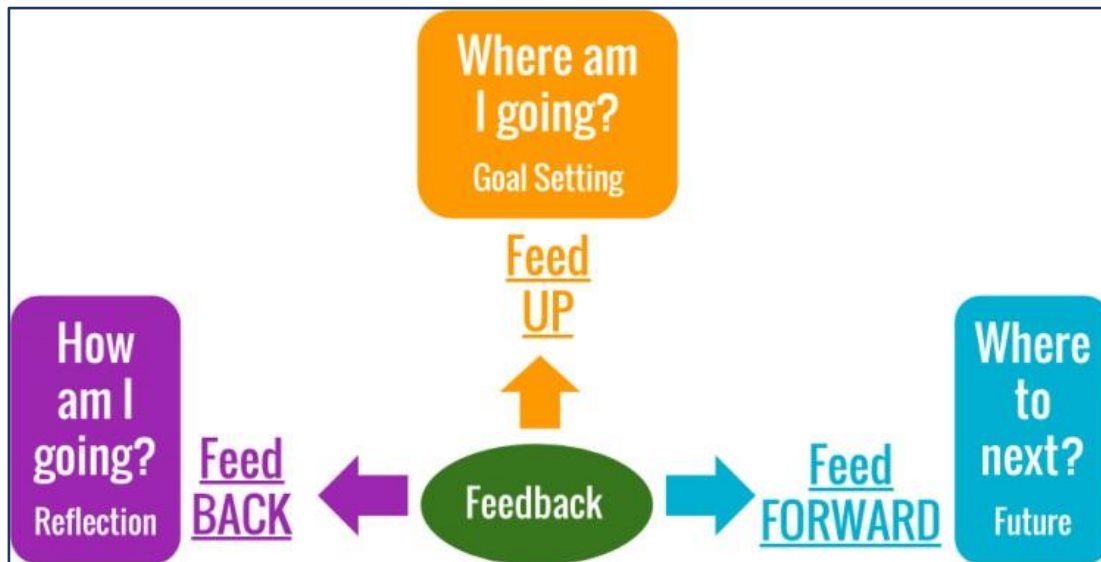
Voor goed pedagogisch handelen is het van belang inzicht te hebben in de behoeftes van lerende.

Pyramide van Maslov

Vragen en feedback, feed up en feed forward

Het zelfregulerend vermogen van de lerende wordt gestimuleerd door op een planmatige en doelgerichte wijze vragen stellen en “feedback” te geven door de leraar, waarin hij/zij het denken van de leerling stimuleert op een manier die motivatie verhogend en leer bevorderend werkt. Met feedback wordt meestal meer bedoeld dan alleen feedback, het is ook feed up & feed forward.

Volgens Voerman & Faber (2019) kun je dit doen op 4 dimensies van het leerproces:

Positief, specifiek (niet te lang), gericht op het verleden (hoe heb je gehandeld? wat heb je gedaan?), gericht op de toekomst (wat ga je doen? hoe ga je dat aanpakken?)	
Dimensies	Kenmerken
Inhoud/taak	De coach stelt vragen als 'begrijp je de taak?', 'is het helder wat er van je verwacht wordt?'. Hierdoor kan er nog bijgestuurd worden als blijkt dat de leerling misschien nog niet goed heeft begrepen wat de taak die hij moet doen inhoudt.
Aanpak/strategie	De coach stelt vragen als 'hoe ga je dit aanpakken?', 'heb je een bepaalde werkwijze in gedachten die je gaat gebruiken?'. De coach krijgt zo een beeld van hoe de leerling te werk zal gaan, kan eventueel nog bijsturen als de werkwijze die de leerling wil gebruiken niet past bij de inhoud van de taak.
Modus/leerstand	De coach stelt vragen als 'heb je er zin in?', 'zie je het zitten om deze taak te gaan doen?'. De coach krijgt zo een beeld van hoe de leerling erin staat en kan de leerlingen motiveren of aansporen waar nodig.
Kwaliteit	De coach stelt vragen als 'wat verwacht je van jezelf in deze taak?' en 'welke kwaliteit van jezelf ga je inzetten?'. De coach kan zo inschatten of de leerling het maximale uit zichzelf haalt of daarin wellicht nog bijgestuurd moet worden.

Luisteren is essentieel voor goede feedback, feed up en feed forward. De volgende wijsheden kunnen je hierbij helpen.

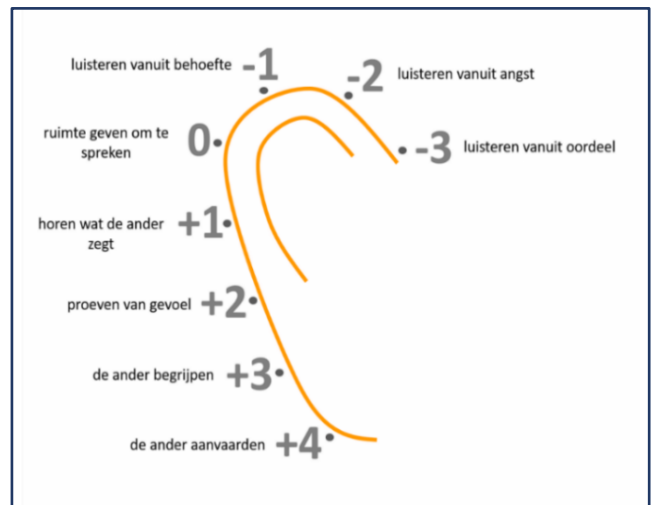
Tips voor een GOED gesprek:

- * Laat OMA wat vaker thuis:
oordelen, meningen, adviezen
- * Neem ANNA mee:
altijd navragen, nooit aannemen
- Smeer NIVEA:
niet invullen voor een ander
- * Gebruik LSD:
luisteren, samenvatten, doorvragen
- * Wees een OEN:
open, eerlijk en nieuwsgierig

Maak je DIK:
denk in kwaliteiten

voor rust in je hoofd

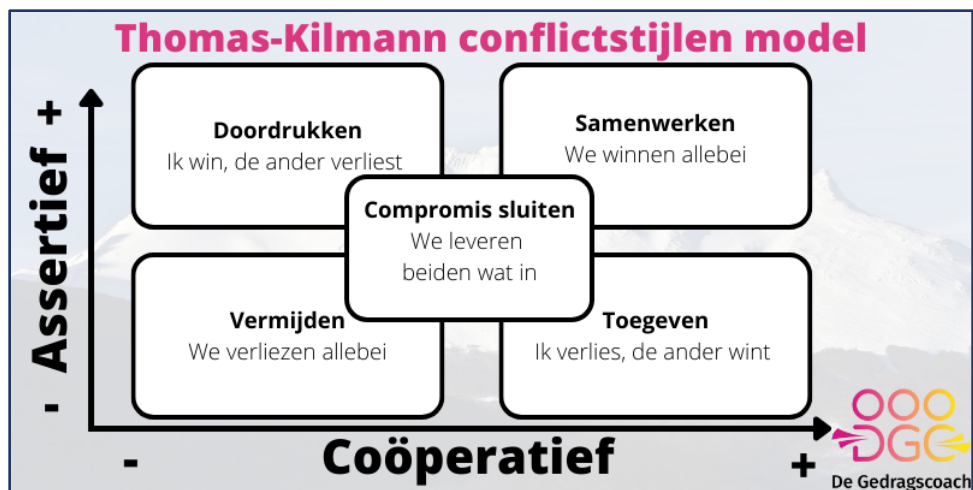
<https://reflectiesite.nl/luisterthermometer/>

Een belangrijke basis van pedagogisch handelen is dat je kunt observeren en reflecteren. Je wilt leerlingen werkelijk zien en in de gaten hebben welke signalen ze afgeven. Dat vraagt vaardigheden zoals goed kijken en luisteren, maar ook een attitude waarbij je kijkt naar je eigen handelen en aandeel in een relatie. Ook voor het pedagogisch handelen zijn er verschillende modellen die je kunt gebruiken.

Conflicthantering Thomas & Kilmann

Een ander model wat goed te gebruiken is bij het pedagogisch handelen is het conflicthanteringsmodel Thomas & Kilmann. Een goed pedagogisch klimaat kenmerkt zich door vaste regels en structuur en geeft daardoor voorspelbaarheid en rust. Leerlingen weten waar ze op kunnen rekenen. En toch verloopt dit niet altijd naar wens.

Wij vinden dat ons eigen gedrag altijd logisch en rationeel is. Er zijn echter net zoveel waarheden als dat er mensen zijn. Hierdoor verschilt het gedrag van een ander persoon soms met jouw overtuigingen. Dit kan leiden tot een conflict. De houding die je aanneemt komt voort uit je karakter, maar hangt ook af van de situatie. Het model van Thomas en Kilmann redeneert vanuit twee menselijke neigingen: de wens om je eigen doelen door te drukken versus de wens om met de ander samen te werken. Als je herhaaldelijk in een conflict eindigt kan het helpen om eens naar dit model te kijken.

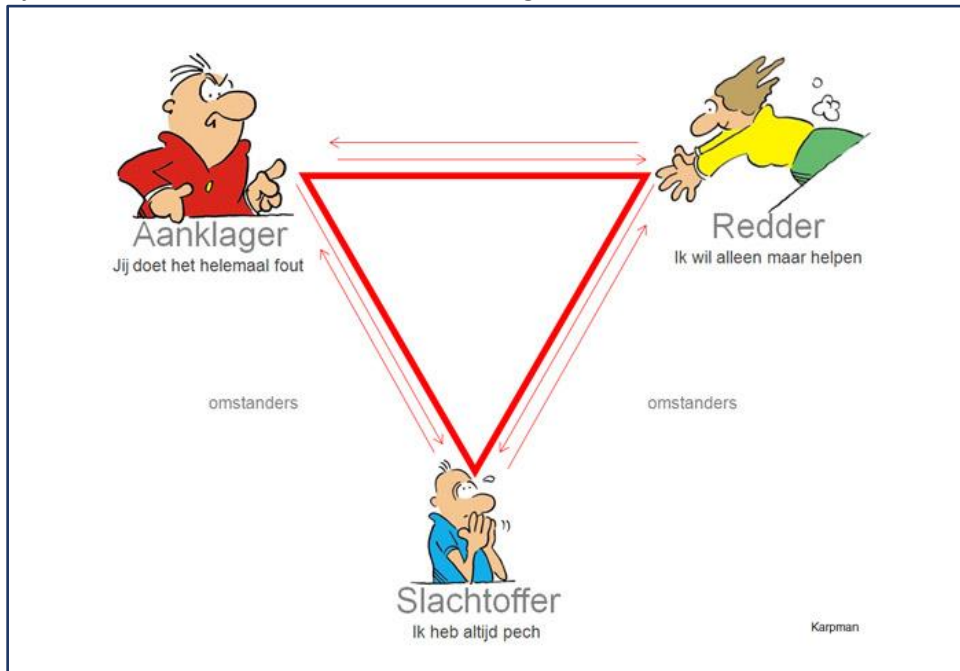
Bron: <https://www.degedragscoach.nl/blog/conflictstijlen-model-thomas-kilmann>

De dramadriehoek en de winnaarsdriehoek

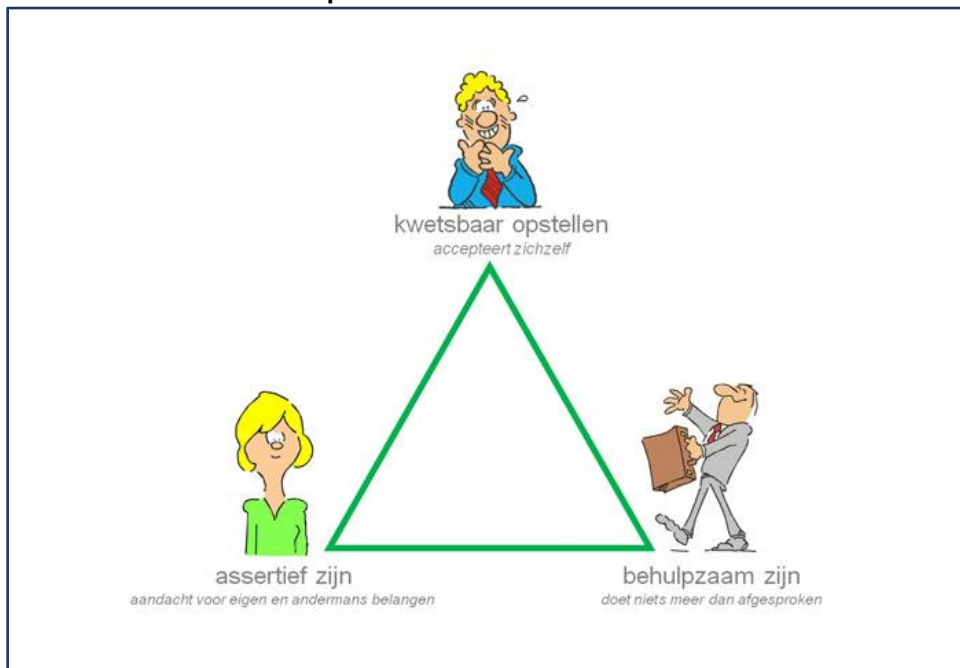
Een van de bekendste modellen uit de Transsectionele Analyse (TA) is de Dramadriehoek. Een driehoek met de punt naar beneden. Loopt een gesprek niet helemaal lekker, dan is de kans groot dat je in de dramadriehoek zit.

De dramadriehoek

Het model laat een herhalend interactiepatronen zien. In die patronen –ook wel een ‘spel’ genoemd– zijn drie rollen te herkennen die van Aanklager, Redder en Slachtoffer.

De winnaarsdriehoek: het positieve alternatief

Bron: <https://www.coachy.nl/de-dramadriehoek/>

De Roos van Leary

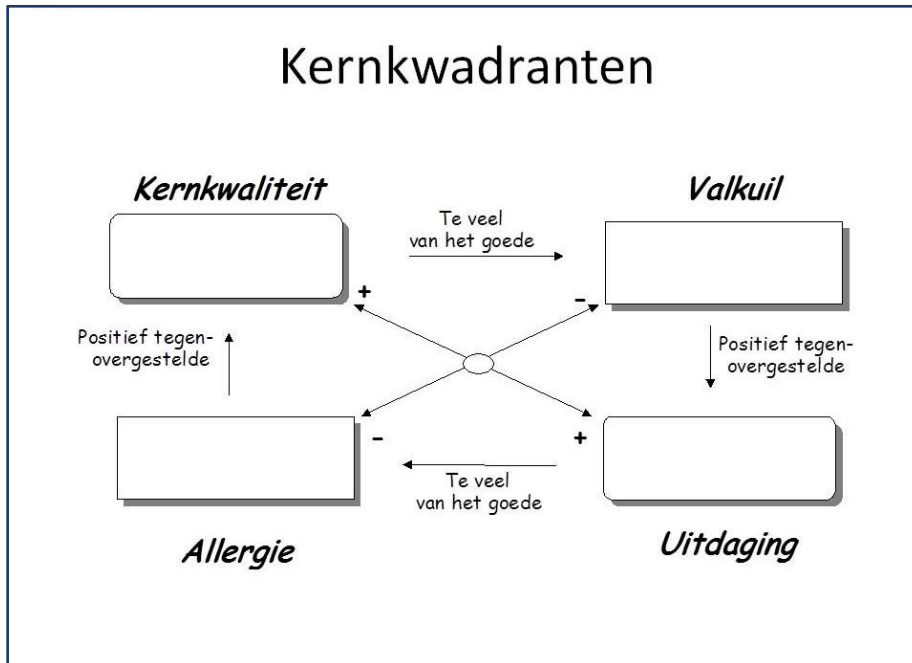
De Roos van Leary is een schematische weergave van verschillende gedragsmogelijkheden en het effect daarvan op anderen. De Roos geeft inzicht in je gedrag en wat dit oproept, zodat je bewust keuzes kunt maken in actie en reactie. Bij het sturen van gedrag kan je invloed uitoefenen op wat je zegt, maar ook op hoe je het zegt. De Roos van Leary gaat vooral over **hoe je iets zegt**.

Bron: <https://learyacademy.nl/>

Kernkwadranten van Ofman

Een pedagogisch model wat we ook steeds vaker zien richt zich op de Kernkwadranten van Ofman. Het is een veel gebruikt model om de eigenschappen te beschrijven die bij een persoon horen. Een mooi model om te reflecteren op je eigenschappen, maar juist ook om je inzicht te geven in het gedrag van anderen. Door na te denken over je kwaliteiten, je irritaties, je valkuilen en je uitdagingen kom je meer in balans.

Bron: <https://reflectiesite.nl/kernkwadrant/>

Ui model Korthagen

Dit model is ontwikkeld om verdieping in het betekenisgericht reflecteren te bevorderen. In het model worden verschillende reflectieniveaus onderscheiden. Als al deze niveaus in balans zijn is er sprake van effectief functioneren. Als er fricties zijn tussen de niveaus ervaar je een probleem. Als alle niveaus meedoen in een bewust leerproces, spreken we van *meer laag leren* (multi-level learning).

Bronnenlijst

De Wilde, J., Theunissen, M., & Van der Wal, J. (2021). *Inclusie. In Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Coutinho.

<https://doorloopjes.nl/>

Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2016). *Samenwerkend leren praktijkboek*. Noordhoff uitgevers.

Fiddelaers-Jaspers, R. (1993). *Groepsprocessen in de klas. Handboek leerlingbegeleiding. Pedagogische waarden Van der Wateren, D. (2014).*

Fiddelaers-Jaspers, R. & Ruigrok, J. (1999). *Communicatie in de klas. (pp. 109-120). EPN.*

Geerts, W. & Van Kralingen, R. (2020). *Handboek voor leraren*. Coutinho.

Gert Biesta. *Het prachtige risico van onderwijs*.

<https://onderzoekonderwijs.net/2014/05/19/gert-biesta-over-het-prachtige-risico-van-onderwijs/>

Horeweg, A. (2015). *Gedragsproblemen in de klas in het voortgezet onderwijs*. Lannoo Campus.

Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen. Inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten*. Ten Brink Uitgevers.

Marzano, R.J., Marzano, J.S., & Pickering, D.J. (2014). *Wat werkt: pedagogisch handelen & klassenmanagement. Vier fundamentele strategieën (beknopte uitgave)*. Bazalt Educatieve Uitgaven.

Pameijer, N., Van Beukering, T., Van der Wulp, M., & Zandbergen, A. (2012). *1. Uitgangspunten handelings- gericht werken. In Handelingsgericht werken in het voortgezet onderwijs*. Acco.

Ros, A., Castelijns, J., Van Loon, A. & Verbeeck, K. (2020). *Gemotiveerd leren en lesgeven*. Coutinho.

Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluismans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P.A. (2019). *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Ten Brink Uitgevers.

Digitale versie gratis te downloaden: <https://www.ou.nl/web/wijze-lessen>

Van de Vegt, A., Kieft, M., & Bekkers, H. (2019). *Differentiatie in de klas: wat werkt? Kennisrotonde NRO*.